

Persony a příklady z praxe data stewardů v České republice

Autoři

Karolína Menclerová (Masarykova univerzita) <https://orcid.org/0009-0003-5324-1094>

Pavčina Špringerová (Masarykova univerzita) <https://orcid.org/0009-0007-0326-9645>

Antonín Zita (Masarykova univerzita) <https://orcid.org/0009-0002-1049-107X>

Matyáš Hiřman (Univerzita Karlova) <https://orcid.org/0000-0003-0153-9414>

Základní informace

Název dokumentu	Persony a příklady z praxe data stewardů v České republice
Registrační číslo projektu	CZ.02.01.01/00/23_014/0008787
Název KA	KA6.3 Pro-uživatelský přístup implementace služeb NRP a NDI
Zodpovědná osoba	Karolína Menclerová
Licence dokumentu	Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Historie verzí

Verze	Datum	Popis
1.0	10. 12. 2025	První vydání dokumentu
1.1	20. 8. 2026	Revize dokumentu a přidání licence dokumentu

Dokument představuje tři typické profily data stewardů působících v českém výzkumném prostředí a ukazuje, jaké úkoly, kompetence mají a také jaké nástroje využívají na fakultní, projektové, institucionální i národní úrovni. Persony zachycují hlavní charakteristiky jednotlivých rolí a jejich přínosy pro výzkumníky i instituce, zatímco use case ukazují konkrétní situace, v nichž data stewardi podporují výzkum, projekty a institucionální procesy.

Dokument vychází z hloubkových rozhovorů a dotazníkového šetření mezi českými data stewardsy. Analýza ukazuje tři hlavní typy rolí: metodicko-strategické (Fakultní data steward – 43 %), technicko-praktické (Projektový data steward – 21 %) a hybridní role (Institucionální data steward – 36 %), které propojují administrativní a technické oblasti. Zjištění potvrzují, že správa výzkumných dat vyžaduje širokou škálu odborností a že data stewardi často zastávají více rolí současně, zejména kvůli omezeným kapacitám institucí.

Cílem dokumentu je nabídnout institucím a data stewardům jasný a přehledný popis rolí, pracovních činností a kompetencí, který může sloužit jako podklad pro plánování kapacit, nastavování podpory pro výzkumné týmy a posilování role data stewardshipu v organizačních strukturách. Dokument také může sloužit jako podklad pro rozvoj služeb EOSC CZ, tvorbu školení, komunikaci, návrh IT nástrojů i strategické plánování podpory výzkumu.

Persony a příklady z praxe

*Procenta představují podíl respondentů (n = 47) podle zaměření jejich práce.

Persona 1 Fakultní/ústavní data stewardka

Lenka Novotná
Fakultní/ústavní data stewardka

„Mojí prací je ukazovat souvislosti, neučím vědce jen jak vyplnit DMP, ale taky proč na tom záleží.“

Čelím: nízké povědomí o roli data stewarda mezi vědci, velká časová zátěž, nedostatek kapacit.

Můj cíl: vědci rozumí smyslu správy dat, podpora vědecké komunity, posouvat kulturu otevřené vědy.

Potřebuji: kvalitní vzdělávací materiály, prostor pro sdílení zkušeností, institucionální podporu.

Náplň práce

Zajišťuji, aby celá fakulta vhodně spravovala data. Koordinuji politiku **otevřené vědy**, metodicky vedu ostatní a propojuji komunikaci mezi vědci, administrativou a IT. Mou rolí je vytvářet prostředí, kde výzkumníci rozumí smyslu **FAIR** dat, jejich data splňují fair principy a vědí, že rozumná otevřenost má přidanou hodnotu.

Příklad z praxe

Koordinace data management plánu (DMP) a školení FAIR principů

Vedu proces tvorby datových plánů u nových projektů. Přípravuji metodické podklady a školím výzkumníky, jak psát DMP smysluplně a ne jen formálně. Často spolupracuji s projektovým oddělením a knihovnou, aby DMP bylo nejen včas odevzdané, ale i použitelné. Výsledkem je sjednocený postup napříč fakultami a kvalitnější data v repozitářích.

MŮJ PROFIL

BLÍZKOST VÝZKUMU

Administrativa

Výzkum

ZNALOST IT

MS Office

Programování

ROZSAH PŮSOBNOSTI

Tým

Instituce

ZAMĚŘENÍ ROLE

Práce s daty

Školení

Hlavní činnosti

- Tvorba datových politik a metodik
- Školení k FAIR a DMP
- Koordinace OS v projektech
- Podpora pro kvalitní DMP a správné zveřejnění v repozitářích
- Propojování knihovny, IT a vedení

Nástroje a kompetence

Data Stewardship Wizard
DMPOnline
Zenodo
DSpace
Excel
interní šablony DMP

- Znalost Horizon, GAČR a MŠMT
- Podpora pro kvalitní DMP
- Metodické vedení a školení FAIR

Přínos / Dopad

Pro vědce: Šetřím čas, zajišťuji funkčnost DMP a pomáhám, aby data byla snadno uložitelná i sdílená.

Pro instituci: Sjednocuji postupy a zajišťuji soulad s evropskými standardy. Pomáhám budovat kulturu sdílení a otevřené vědy.

Koordinátorka otevřené vědy – strategické řízení a metodická podpora napříč fakultou (patří mezi 43 % DS v ČR).

Příklad z praxe 1 Fakultní/ústavní data stewardka

Příklad z praxe 1
Fakultní/ústavní data stewardka

Role data stewarda

- **Pomáhá** výzkumníkům krok za krokem vytvořit kvalitní DMP a pochopit jeho smysl.
- **Koordinuje** komunikaci mezi výzkumníky, projektovým oddělením a knihovnou.
- **Vytváří metodiky** a školení, která sjednocují praxi napříč fakultami.
- **Působí jako mediátor** mezi strategií univerzity a každodenní výzkumnou praxí.

Kompetence

- Znalost požadavků grantových agentur (Horizon Europe, GAČR, MŠMT).
- Schopnost vysvětlit komplexní pravidla jednoduše a prakticky.
- Vedení školení, koordinace týmů, tvorba metodických dokumentů.

Nástroje

Data Stewardship Wizard	Excel
interní šablony DMP	Zenodo
DMPOnline	DSpace

Podpora výzkumníků při tvorbě data management plánů (DMP) a zajištění souladu s politikou otevřené vědy.

Scénář

Na instituci se chystá několik projektů do programu Horizon Europe. Každý z nich vyžaduje DMP, který musí být v souladu s principy FAIR a požadavky poskytovatele. Fakultní/ústavní data stewardka, se zapojuje do procesu hned od začátku. Pomáhá výzkumným týmům pochopit, co od nich grantové agentury očekávají, a překládá administrativní a metodické požadavky do srozumitelného jazyka.

Na úvodním workshopu představí DMP šablonu vytvořenou v Data Stewardship Wizard, vysvětlí rozdíl mezi otevřenými a citlivými daty, a společně s týmy vyplňuje první části formuláře. V průběhu projektu průběžně kontroluje, že DMP odpovídá aktuálním datovým politikám a že je uloženo ve vhodném repozitáři. DMP pak pravidelně s vědci upravuje. Současně připravuje podklady pro vedení instituce o tom, jak fakulta plní své závazky vůči politice otevřené vědy.

Přínos pro instituci

Projekty splňují všechny požadavky poskytovatelů financí na otevřenou vědu a instituce se vyhne administrativním a právním chybám.

Zavedení jednotných metodik zvyšuje efektivitu a transparentnost práce s daty.

Posiluje se kultura otevřenosti a sdílení praxe a dat napříč fakultami.

FAIR zlepšuje správu a dohledatelnost dat napříč univerzitou, zvyšují důvěryhodnost instituce vůči partnerům a poskytovatelům financí.

Přínos pro vědce

Zefektivnění práce vědců, propojení v rámci oboru, ochrana proti ztrátě dat.

Díky podpoře se vědci orientují v licencích, metadatech i repozitářích a mají větší důvěru k otevřenému sdílení.

Data jsou snadněji dohledatelná, přístupná a znovu použitelná vědci tak mohou lépe navazovat na existující výzkum.

Ušetří čas a získají jistotu, že jejich projekt splňuje požadavky poskytovatelů.

Koordinátorka otevřené vědy – strategické řízení a metodická podpora napříč fakultou (patří mezi 43 % DS v ČR).

Persona 2 Týmový/projektový data steward

Tomáš Havel Týmový/projektový data steward

„Mám rád, když jsou data opravdu kvalitní. Když vědec otevře dataset a všechno sedí – formáty, metadata, kód.“

Čelím: nedostatečné institucionální uznání odborné role, roztržičnost praxe, časová zátěž.

Můj cíl: dělat data prakticky použitelná, zvyšovat jejich kvalitu a přehlednost.

Potřebuji: lepší propojení výzkumníků s IT a prostor pro sdílení dobré praxe.

Náplň práce

Pomáhám výzkumníkům, aby jejich data byla kvalitní, přehledná a znovu použitelná. Pracuji přímo s týmy na fakultě nebo v projektu, kde zajišťuji technickou podporu FAIR principů – od čištění dat po nastavení repozitářů. Spolupracuji s IT a knihovnou, aby vše fungovalo efektivně a podle standardů.

Příklad z praxe

Validace a čištění dat ve výzkumném projektu

Podílím se na zpracování rozsáhlých datasetů v rámci oborového výzkumu.

Pomáhám výzkumníkům připravit data pro sdílení – kontroluji formáty, doplňuji metadata a vytvářím jednoduché skripty pro automatizaci.

Výsledek: dataset, který odpovídá principům FAIR, snadno publikovatelný a znovu využitelný pro další analýzy.

MŮJ PROFIL

BLÍZKOST VÝZKUMU

Administrativa

Výzkum

ZNALOST IT

MS Office

Programování

ROZSAH PŮSOBNOSTI

Tým

Instituce

ZAMĚŘENÍ ROLE

Práce s daty

Školení

Hlavní činnosti

- Příprava a validace dat
- Čištění datasetů
- Nastavení a správa repozitářů
- Automatizace workflow
- Spolupráce s týmy na kvalitu dat

Nástroje a kompetence

Python
R
Git-Hub
OpenRefine
Power BI

- FAIR principy
- Validace formátů a tvorba pipeline
- Práce s oborovými repozitáři
- Týmová spolupráce a komunikace s IT

Přínos / Dopad

Pro vědce: Pomáhám připravit data, aby byla kvalitní, transformovaná, čitelná a snadno sdílená.

Pro instituci: Podporuji automatizaci, která zlepšuje efektivitu a udržitelnost dat. Zároveň podporuji FAIR standardy.

Specialista na výzkumná data - technická a praktická podpora výzkumných týmů (patří mezi 21 % DS v ČR).

Příklad z praxe 2 Týmový/projektový data steward

Příklad z praxe 2 Týmový/projektový data steward

Role data stewarda

- Pomáhá výzkumným týmům s přípravou, čištěním a validací dat.
- Překládá technické postupy do srozumitelných postupů pro vědce.
- Automatizuje opakované úkoly a nastavuje workflow pro správu dat.
- Zajišťuje, že data splňují FAIR principy a jsou znovu využitelná.
- Spolupracuje s knihovnou, IT a projektovým týmem na správě repozitářů.

Kompetence

- Znalost FAIR principů, metadata a datových formátů.
- Schopnost validovat, transformovat a čistit rozsáhlé datové sady.
- Zkušenost s verzováním dat a automatizací procesů.
- Spolupráce s výzkumníky a podpora při technických problémech.

Nástroje

Python	OpenRefine	OSF
R	Power BI	LINDAT
Git-Hub	Zenodo	DSpace

Validace, čištění a příprava výzkumných dat pro sdílení a znovuvyužití.

Scénář

Výzkumný tým dokončuje projekt zaměřený na sociodemografická a behaviorální data. Cílem je publikovat výsledný dataset v souladu s FAIR principy a s požadavky poskytovatele. Data však pocházejí z různých zdrojů, mají nejednotné formáty i nekompletní metadata.

Týmový/projektový data steward pomáhá týmu vyřešit technické i organizační překážky. Pomocí Pythonu a OpenRefine připravuje skripty na čištění a kontrolu dat. Ve spolupráci s vědci nastavuje pracovní workflow v Git-Hubu pro sdílení kódu a verzí souborů. Zároveň kontroluje, že popisy dat splňují požadavky grantové agentury a že dataset je správně uložen v repozitáři. Tím zajišťuje, že výstupy projektu jsou přehledné, znovu využitelné a připravené pro další výzkum.

Přínos pro instituci

Zvyšuje kvalitu a transparentnost datových výstupů.

Zajišťuje, že projekty splňují FAIR principy a podmínky poskytovatelů.

Pomáhá sjednotit přístup ke správě dat napříč fakultami.

Přínos pro vědce

Uspadňuje přípravu a publikaci dat bez technických chyb.

Šetří čas pomocí automatizace a jasných postupů.

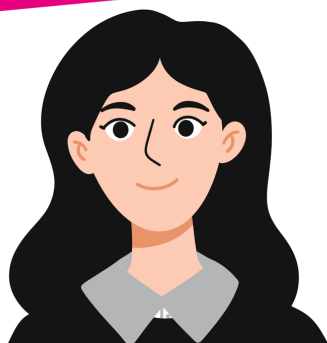
Bezpečnost, důvěryhodnost a kvalita dat zajištěna.

Poskytuje technickou i metodickou podporu přímo u výzkumu.

Specialista na výzkumná data - technická a praktická podpora výzkumných týmů (patří mezi 21 % DS v ČR).

Persona 3 Institucionální data stewardka

Klára Benešová Institucionální data stewardka

„Nechci, aby se otevřená věda zastavila u metodik. Musí fungovat i v praxi – v nástrojích, v datech a v hlavách lidí.“

Čelím: nedostatek kapacit a časová zátěž, složitá koordinace mezi odděleními a fakultami.

Můj cíl: propojit strategii s realitou výzkumu, zlepšovat kulturu sdílení a využívání dat, posouvat otevřenou vědu.

Potřebuji: přístup k aktuálním nástrojům a školením, institucionální podporu a prostor pro sdílení dobré praxe.

Náplň práce

Zajišťuji, aby otevřená věda fungovala nejen v dokumentech, ale i v provozu. Současně s metodikou testuji a zavádím nástroje (DSW, repozitáře, GitHub), ladím workflow a propojení mezi odděleními (výzkum–knihovna–IT). Reprezentuji instituci navenek a uvnitř rozvíjím infrastrukturu a kompetence jiných datastewardů.

Příklad z praxe

Nastavování nové institucionální politiky pro správu výzkumných dat

Spolu s IT a knihovnou jsme sjednotili metodiky, aktualizovali šablony DMP a vytvořili přehled doporučených repozitářů. Závěrem jsem připravila sérii workshopů, kde si datoví stewardi mohli vyzkoušet práci s u nás nově používanými nástroji (DSW, Zenodo, GitHub) a přizpůsobit je potřebám svých fakult.

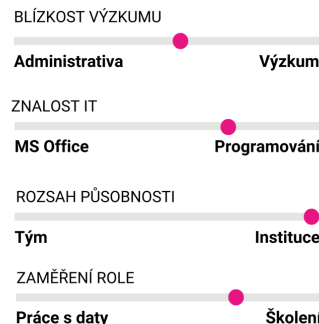
Hlavní činnosti

- Koordinace týmů DS a rozvoj interní infrastruktury správy dat.
- Tvorba a aktualizace metodik, politik a datových standardů.
- Konzultace a školení v oblasti FAIR a RDM.
- Reprezentace instituce na národní a evropské úrovni.

Nástroje a kompetence

- Data Stewardship Wizard
DSpace
OpenAIRE
GitHub
- Znalost FAIR principů, datových politik a standardů (OAI-PMH, Dublin Core).
 - Projektové řízení, facilitace týmů, komunikace mezi výzkumem a IT.

MŮJ PROFIL

Hybridní a seniorní koordinátor OS a RDM - strategická, metodická i technická koordinace napříč institucí (patří mezi cca 36 % DS v ČR*)

Příklad z praxe 3 Institucionální data stewardka

Příklad z praxe 3 Institucionální data stewardka

Role data stewarda

- **Kombinuje** metodické, technické a koordinační kompetence.
- **Testuje** a zavádí nové nástroje a procesy v oblasti RDM a FAIR dat.
- **Koordinuje** tým DS, školí a sdílí dobrou praxi napříč fakultami.
- **Zajišťuje**, že v každodenní praxi metodické principy skutečně fungují.

Kompetence

- Pokročilá znalost Open Science a FAIR principů.
- Znalost repozitářových a datových systémů a nástrojů (DSpace, Zenodo, GitHub, OpenAIRE).
- Projektové řízení a koordinace mezi týmy (IT, knihovna, výzkum).

Nástroje

Data Stewardship Wizard DSpace
OpenAIRE GitHub
Interní reportingové a projektové systémy.

Propojování strategické, metodické a technické úrovně správy dat.

Scénář

Na instituci vzniká nový systém pro otevřenou vědu a správu výzkumných dat. Institucionální data stewardka stojí mezi strategickou úrovní vedení a každodenní praxí výzkumníků. Podílí se na nastavování metodik i samotných procesů práce s daty. Pomáhá převádět FAIR principy a institucionální politiky do konkrétních pracovních postupů a technických řešení.

V praxi to znamená, že koordinuje tým data stewardů, ale zároveň sama ověřuje funkčnost nástrojů a toků dat, např. testuje nové repozitářové systémy, pomáhá s mapováním workflow nebo připravuje ukázkové šablony DMP. Komunikuje s vedením univerzity, IT i výzkumníky a propojuje jejich potřeby při zavádění datových služeb. Často zastupuje instituci v rámci národních nebo evropských aktivit (EOSC CZ, OpenAIRE) a pomáhá rozvíjet interní infrastrukturu pro sdílení dat.

Přínos pro instituci

Propojuje strategické cíle s reálnými procesy správy dat.

Zajišťuje, že politiky otevřené vědy mají oporu v praxi a nástrojích.

Rozvíjí služby DS a podporuje institucionální kompetence v RDM.

Zvyšuje viditelnost instituce na evropské úrovni a podporuje interoperabilitu systémů.

Přínos pro vědce

Pomáhá zavádět nástroje a pracovní postupy pro správu dat.

Umožňuje efektivnější sdílení a archivaci výzkumných dat.

Zajišťuje, že školení a metodické pokyny odpovídají reálným potřebám výzkumu.

Hybridní a seniorní koordinátor OS a RDM - strategická, metodická i technická koordinace napříč institucí (patří mezi cca 36 % DS v ČR*)